

HET LICHT IN DE DUISTERNIS : van duisternis naar visioen

Hier

*Al met al stelt de schepping
niet zo heel veel voor:*

*Een uit Gods hand gevallen
ansichtkaart, een onnauwkeurig schilderij,
een onduidelijk beduimd formulier,
meer is de schepping niet.*

*Waarom dan toch naar sterren reiken,
waarom graaft in miljoenen tuinen
een en dezelfde mol zich naar omhoog?*

*Zo mompelt ik en mompelt met mij
heel de mensheid, zonder oog voor
portokosten, textuur van verf,
de duimafdrukken op het formulier.*

*De schepping is al tijden door
God in de steek gelaten, bestaat
niet meer, hooguit nog hier.*

Joost Zwagerman

Veel kernachtiger kan je de tragiek van het menszijn op aarde niet verwoorden. “Je moet aan je toekomst denken”, je moet “er” komen, het is waar maar je mag er ook niet te ver op doordenken.

Alle religies hebben gepoogd om met deze tragiek om te gaan, met variërende middelen: met mythische verhalen, met sacrale rites, met meditatie, met ethiek, met eeuwig leven en met de illusies van Maarten Boudry.

En zo brachten Maria en Jozef Jezus naar de tempel om hem in te wijden in de religieuze dimensie van hun tijd en gemeenschap zodat hij deel kon hebben aan het volle leven, met het “recht van de eerstgeborene”. Op een meer aardse manier, alle vergelijkingen gaan mank, reden wij ooit, het is nu lang geleden, met onze kinderen op vakantie naar het zuiden van Frankrijk om hen het mooie van de wereld te leren zien. Onderweg doken zij tussen vóór- en achterzetels in de auto - dat mocht toen nog -, bouwden daar hun kamp en af en toe staken ze hun hoofden boven en scandeerden, om mijn opvoeding te doen oplichten: “oh, hoe mooi!”. De terugkeer verliep over Parijs en langs de périphérique kwamen we in donkere tunnels, rijdend in de file, en het werd stil daar achteraan. Heel dicht naast zich zagen ze enkel het grote wiel van een vrachtwagen en ze zeiden: “Wij vinden Parijs niet leuk”. Maar tóen leek er nog licht aan het eind van de tunnel. En met de toenmalige

regeringen Martens was dat ook zo: altijd licht aan het eind van de tunnel, ook altijd rijden midden in de tunnel.

Waar staan we nu? Is het ook voor jullie steeds meer verwarring alom? In politiek en wereldnieuws staan we nergens meer: zelfs de tunnelvisie is ons ontzegd en fundamentele uitdagingen worden ondergesneeuwd door inhoudsloze, opgeklopte discussies. Naar welke diepten zal het terrorisme en de angst ervoor ons leiden? Met welke problemen zal onze maatschappij worstelen door de migratiegolf, op korte en op langere termijn? Zullen de welwillende, helpende handen van hier en nu hun humane inzet als een boemerang terug in het gezicht krijgen, zoals Angela Merkel, en vernederd worden? Op een meer persoonlijk vlak: hoe houden wij ons staande, wat wordt het lot van onze kinderen en kleinkinderen? Welke grond hebben zij onder de voeten om met onzekerheid om te gaan? Zeer handig en zelfzeker gaan ze met hun smartphones en andere bakjes om en creëren hun nieuwe wereld met hún vorm van communicatie. Onze onzekerheden zijn hun speelgerief maar kennen zij ook hun zwakke plekken, weten ze nog wat een Achillespees is? Zullen zij hun plaats vinden?

“Kijk goed uit je ogen” is een aansporing die het nog altijd doet, zowel opvoedkundig als ook voor meer ervaren mensen. Kijken is gericht en selectief, het is bedoeld om onderscheid te maken, om dingen te herkennen, om hindernissen op te merken en valpartijen of andere accidenten te vermijden. Professioneel moet je goed kijken. De stielman moet perfect werk afleveren, de leraar moet de fouten in een werk verbeteren, de dokter moet de patiënt goed bekijken en een zo juist mogelijke diagnose stellen. Hierbij moet je *“objectief”* zijn, er is geen ruimte voor fantasietjes. Kijken is anderzijds ook een leerproces. *Fotografie* bv. leert je dingen opmerken waar een ander onopmerkzaam aan voorbijloopt. Maar al dat kijkend zien is, naar de woorden van Levinas, *zien met het “licht uit je eigen ogen”*. Een beetje moeilijk uitgedrukt is wat je ziet de weerkaatsing van het licht uit je eigen ogen. Het is zien wat je geleerd hebt te herkennen. Wat je ziet en hoe je het ziet wordt bepaald door je instrument: je ogen, je verrekijker, je microscoop, je apparaat of scanner. Je neemt een aantal kenmerken waar die leiden tot de herkenning van een object maar meteen wordt wat je ziet herleid tot een object. Wat je ziet wordt ook bepaald door je subjectieve ingesteldheid, je aandacht, je geduld en het humeur van het ogenblik. Zo bekijk je eveneens de mens, zelfs als je hem met grote interesse benadert, vanuit een eigen invalshoek, een eigen opdracht, een eigen verwachtingspatroon, een eigen esthetiek ook. Wie onder ons ziet op straat een vrouw met een lang zwart woestijnkleed zonder ongemakkelijk gevoel van : *“past dat hier eigenlijk wel?”*.

“Goed uit je ogen zien” is zeer belangrijk en primaire naïviteit helpt niemand veilig op weg. Je hele leven moet je stappen, soms leuk, soms minder leuk, soms lastig, soms opgelucht, misschien met licht aan het eind van de tunnel maar altijd in de tunnel. De tunnel van je opdrachten, je zorgen, ook van je idealen en obsessies, van je begeertes en tekorten.

En met de tunnel willen Marcel, Kevin en Jessika, die dit thema hebben voorbereid, breken. Over het verhaal van Lichtmis met de oude Simeon, schrijven ze, *“het is het einde van de lange verwachting, het vervulde verlangen naar het licht.”*

En aan mij hebben ze gevraagd om dat licht zichtbaar te maken.

Door klaar te kijken zal het bij Simeon niet gelukt zijn want naar verluidt was hij slechtziende.

Met "*uitkijken naar*" komen we al een stap verder: de lange verwachting. Kern van de zaak is hierbij echter de "*ontvankelijkheid*". Scherp kijken heeft een nauw gezichtsveld en maakt het ons moeilijk om onvermoede dingen, vooral onvermoede schoonheid te ontwaren. Het laat ons niet toe verrast te worden. Simeon leefde in "verwachting", staat in de evangelietekst, maar zoveel andere joden, die ook uitkeken naar de komst van de Messias hebben niets gezien, niets herkend. Niet uit onwetendheid maar omdat ze te goed wisten hoe Hij eruit moest zien.

De "*heilige Geest*" rustte op Simeon. Hij leefde in verwachting, niet van één of andere gebeurtenis, maar van "*vertroosting*". Met andere woorden: zijn geest was open gerijpt en hij was klaar voor het *visioen*. Hij was in staat om te zien en te herkennen wat anderen niet konden zien, maar wat toch en in alle echtheid "waar" is, om te herkennen wat diep en duurzaam heil en vertroosting brengt.

En dat visioen toonde hem het *onverwachte*: de "Messias", de redding van volk en wereld, wordt belichaamd door een puberjongen (of meisje), een banale puber, met enkele puistjes misschien en een wat onhandige motoriek. Maar het was een jongen die, wellicht onbewust, voor Simeon de openbaring bracht: hij zag een mens *zoals hij hem nooit eerder had gezien*. Hij zag het licht dat van de mens zelf uitgaat, *het licht dat zegt waar die mens vandaan komt en waar hij voor bestemd is*. De ene mens /uitverkoren mens /elke mens redder van de andere, elke mens uitverkoren om verantwoordelijk te zijn voor de ander: dat heeft hij gezien en dat gaf vertroosting. De pasgeborene is de mooiste baby op de wereld voor de herboren mama, de mama is de beste mama ter wereld voor het kind, het beademde, roerloze lichaam op intensieve zorgen herrijst als mens voor de verzorgende wanneer een liefhebbende verwante binnenkomt en zijn hand vastgrijpt en hem kust.

Dan is er geen sprake meer van licht aan het eind van de tunnel, dan wordt de tunnel opengebroken, voor jou, dan leef je eindelijk in het licht. Ondanks het feit dat je begeertes, je opdrachten en zorgen niet verdwenen zijn, kan je bevrijd tegen het leven aankijken en, van aangezicht tot aangezicht, weten dat geen enkele inspanning vergeefs is, en zo je angsten overwinnen. Je verlangen is "vervuld", dit wil zeggen: het is niet weg maar "lanct"- "mi lanct na di", het blijft eeuwig lang bij je, in je, ondanks alles in het hier en nu.

Toen was er vrede in het hart van Simeon:

*"Uw dienaar laat gij, Heer
Nu naar uw woord in vrede gaan:
Mijn ogen hebben thans uw Heil aanschouwd.
Dat Gij voor alle volkeren hebt bereid;
Een licht dat voor allen straalt
Een glorie voor uw volk".*

Jacques Goethals

De Lier, 31 januari 2016